

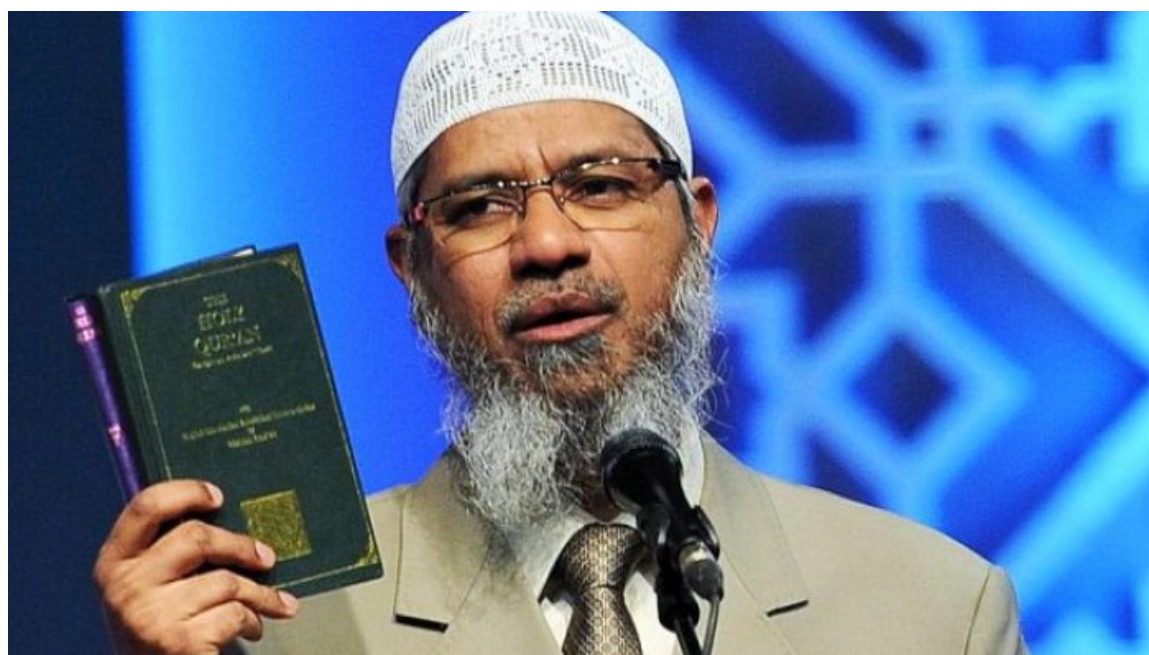
Salafici niejednolici: puryści, politycy, dżihadyści

Francesco Errico Bergoglio

Ogólnie, wszyscy salafici podzielają purytańskie podejście do religii, wzdragają się przed religijnymi innowacjami i pozostają wierni temu, co postrzegają jako model stworzony przez proroka islamu.

Ruch salaficki ma ambitny i jasny statut – jest zaprojektowany tak, by łączyć. Wiernych łączy wspólne wyznanie wiary, *aqida*, które zawiera zasady i metody stosowania wierzeń religijnych do współczesnych spraw i problemów. To credo krąży wokół *tawhid*, centralnej koncepcji jedyne Boga, i ogranicza rolę ludzkiej logiki, rozsądku i pożądania, gdy stają w konflikcie z doktryną.

Salafici idealistycznie wierzą, że poprzez stosowanie zasad i przewodnictwa Koranu oraz Sunny są w stanie uniknąć ludzkiego subiektywizmu i kierowania się własnym interesem, a w ten sposób zidentyfikować się z boskimi przykazaniami i wypełniać je.

Zakir Naik z Indii, uważany za jednego z najbardziej wpływowych kaznodziei salafickich na świecie

Pomimo tego wspólnego podejścia do religijnych praw, salafici często znacznie różnią się, gdy idzie o interpretację współczesnej polityki i problemów dotyczących różnych kontekstów.

Z upływem czasu konflikty dotyczące interpretacji doprowadziły do powstania trzech różnych, konkurujących a nieraz walczących ze sobą frakcji w ruchu salafickim: „purystów”, „polityków” i „dżihadystów”.^[1]

Frakcja purystów

Puryści chcą praktykować, promować i bronić islamu takiego, jakim był w najwcześniejszym okresie, postrzeganym jako nieskazitelny, tak jak to zaprezentowano w Koranie, Sunnie i według zgodnych stwierdzeń towarzyszy proroka. Wierzą, że w celu zachowania i promowania tych poglądów w

naszych czasach, należy zwalczać odbiegające od nich praktyki oraz elementy ludzkiego pożądania i racjonalizmu.

Właściwymi metodami podtrzymywania wiary są: propagowanie jej, dbanie o jej czystość i edukacja religijna, odpowiednio: *da'wa*, *tazkiyya*, oraz *tarbiya*. Ta metoda opiera się na historii okresu mekkańskiego, gdy prorok rozpoczął swoją pokojową misję szerzenia islamu. Podstawowa linia rozumowania polega tutaj na tym, że prorok i jego towarzysze byli represjonowani, ale utrzymali pokojowe nastawienie, żeby ułatwić szerzenie islamu.

Prowadzi to do poglądów, które wzbudzą obiekcje wielu osób spoza tej grupy. Na przykład, często powtarza się twierdzenie: „Żydzi i chrześcijanie nigdy nie będą z nas zadowoleni, dopóki nie zmienimy naszej wiary” [2] Ten pochodzący z Koranu werset może być fundamentem postrzegania nie-muzułmanów w konwencji spiskowej, jako arcywrogów, dążących do odciążenia muzułmanów od wiary.

Puryści przekształcają to podejrzenie w aktywny program ideologiczny, który ma zapobiegać przyjęciu jakichkolwiek zachodnich wartości, sposobu zachowania lub systemów logicznych do dyskusji o sprawach religii. Dotyczy to także stosowania koncepcji i kategorii analizy. Jeśli prorok i jego towarzysze ich nie stosowali, to są innowacjami, *bi'da*, które zagrażają *tawhid*.

I faktycznie, w oczach niektórych salafitów nawet proste słowa i terminy, takie jak „fundamentalizm”, „terroryzm”, „islamskie przebudzenie”, *al-sahwah al-Islamiyya*, muszą być uznane za innowacje.. Dla frakcji purystów nawet inni salafici mogą być zagrożeniem, bo puryści widzą w strategiach rywalizujących z nimi frakcji spaczony wpływ Zachodu.

Frakcje polityków i dżihadystów dzielą wspólne credo, *aqida*, ale puryści wierzą, że sposób jego wdrożenia nie jest właściwy. W konsekwencji, puryści rozróżniają salafickie credo i salaficką metodologię, *manhaj*. [3] Według purystów, aby być salafitą, muzułmanin musi zarówno stosować właściwą metodologię jak i mieć właściwe poglądy religijne. W związku z tym odrzucają różne od swojego podejście, z agresją włącznie, prezentowane przez polityków i dżihadystów, jako religijną innowację, nie mającą precedensu w modelu proroka i konsensusie jego towarzyszy.

Puryści postrzegają kontrowersyjną politykę rywalizujących z nimi frakcji jako produkt Zachodu, a ich rebeliancki model funkcjonowania łączą z amerykańską i francuską rewolucją lub marksizmem.

Dla purystów stosowanie nieislamskich metod do promowania ich credo jest szczególnie irytujące. Z jednej strony ci, którzy tak postępują, angażują się w *irja*, oddzielenie wiary i działania. Z drugiej strony, wybierają najefektywniejsze strategie a potem niewłaściwe religijne uzasadnienia do wsparcia swoich decyzji, co czyni ich racjonalistami, kierującymi się ludzkim pożądaniem. To oznacza, że dyskusja jest o strategii a nie o wierze.

Dla purystów są to sprawy kluczowe. Postrzegają oni dwie pozostałe frakcje jako największe zagrożenie dla czystości islamu. Dla nich bolesny jest sam fakt, że rywale mają to samo credo, co czyni ich niegodziwymi dewiantami. Z tego powodu puryści mówią swoim wyznawcom, żeby nie czytali książek zalecanych przez rywali, a napisanych przez autorów takich, jak Qutb, Mawdudi, Suroor, al-Hawali, al-Awdah i innych.

Frakcja polityków

Frakcja polityków powstała w wyniku tarć między pokoleniami. W latach 80 i 90 ubiegłego stulecia, wyłoniła się z uniwersytetów grupa młodych, dobrze wykształconych salafickich akademików. Mieli lepszą orientację w polityce i często stali w opozycji do starszych uczonych, którzy dominowali w purystycznej frakcji oraz kontrolowali Radę Wielkich Ulemów (najwyższa instancja religijna w AS)

oraz państwowy establishment religijny w Arabii Saudyjskiej. Politycy argumentowali, że lepiej rozumieją współczesne sprawy i dlatego mają lepszą pozycję, by stosować *aqida* we współczesnym kontekście.

Inwazja Saddama Husseina na Kuwejt w 1990 roku stała się punktem zwrotnym dla polityków. Przed inwazją ogólnie odnosili się z szacunkiem do wyżej postawionych i starszych purystów. Dramatyczna zmiana nastąpiła po tym, jak starsi puryści wydali fatwę zezwalającą na rozlokowanie wojsk amerykańskich w Arabii Saudyjskiej.

Szejk Ahmad al-Assir (na zdjęciu z min.spr. wewnątrznych Marwanem Charbelem) był wpływowym salafitą w Libanie. Ostatecznie skazany na śmierć za działalność antyrządową w 2017.

Safar al-Hawali i inni argumentowali, rozdrażnieni tym, że reżim i puryści źle odczytali amerykańskie intencje i że przybycie wojsk amerykańskich jest tylko początkiem strategicznego procesu, który ma na celu zdominowanie świata muzułmańskiego.

Dla polityków zaproszenie amerykańskich wojsk nie było jedynie poszukiwaniem pomocy, *isti'anaj*, lecz zezwoleniem na kolonizację. *Fatwa* dotycząca Wojny w Zatoce spowodowała, że wielu młodszych uczonych pytało o to, czy w ogóle starsi puryści rzeczywiście rozumieją polityczny świat, w którym żyją.

Warte zanotowania jest to, że krytyka nie dotyczyła różnicy w wierze. Wyrażała wątpliwość, czy puryści uchwycili kontekst, w którym mieli stosować *aqida*. Zdobywając coraz to większą pewność siebie, politycy prezentowali siebie jako lepiej poinformowanych i znajdujących się w lepszym położeniu do zajmowania się sprawami politycznymi, takimi jak Wojna w Zatoce.

Kontrasty były bardzo ostre. Podczas, gdy puryści nalegali na głoszenie kazań o dniu sądu ostatecznego, o tym jak się modlić, o herezji oddawania czci świętym i tak dalej, politycy uskarżali się na skorumpowane reżimy w świecie muzułmańskim, represjonujące własnych obywateli, na Izrael okupujący islamskie ziemie, na Amerykanów zaczynających międzynarodową kampanię w celu kontrolowania świata muzułmańskiego, na Rosjan uciskających separatystów w Czeczenii i Dagestanie oraz na rzezie na kaszmirskich muzułmanach w Indiach.[\[4\]](#)

Rozbieżności szybko się pogłębiały. Sfrustrowani naciskiem purystycznych uczonych na to, żeby pozostawać poza polityką, politycy wyśmiewali starszyznę purystów jako “zmumifikowanych” i “grupę ślepców, którzy przyznali sobie rolę prowadzenia ummy (wspólnoty) w wydawaniu werdyktów” oraz “tych, którzy żyją w średniowieczu”.[\[5\]](#)

Ze swej strony puryści okopywali się na swoich pozycjach, nalegając na to, że skupianie się na bieżących sprawach rodzi reakcje emocjonalne prowadzące do błędnych praktyk, a zatem zagrażające *tawhid*. Wyzwanie związane z politykami uruchomiło ważną dyskusję o tym, co zostało nazwane *al-fiqh al-waqi* - prawoznawstwem dotyczącym spraw bieżących.

Frakcja dżihadystów

Frakcja dżihadystów pojawiła się podczas wojny w Afganistanie przeciwko Związкови Radzieckiemu. [\[6\]](#) Inaczej niż frakcja polityków, bez wahania stosują oni przemoc dla wsparcia swojej strategii. Odbывают szkolenie polityczne w trakcie walki, a nie w sporach teologicznych z purystami.

Tym niemniej są intelektualnie zbliżeni do polityków. Ogólnie akceptują argumenty polityków, że puryści mają ograniczone rozumienie kontekstu. Jednak nawet w tym przypadku konflikt dotyczy strategii, a nie różnic w *aqida*. Dżihadysty przyznają, że puryści posiadają wiedzę na temat islamu, ale twierdzą, że są oni ignorantami jeśli chodzi o obecną sytuację, albo ukrywają przed ludźmi prawdę o kontekście.

Salaficcy dżihadysty ogłaszają powstanie Państwa Islamskiego w Aleppo (2014)

Dla dżihadystów, takich jak bin Laden i al-Zarqawi, puryści reprezentują *al-ulama al-sulta*, lub uczonych władców, co jest rozumiane w negatywnym sensie. Według nich, jeśli puryści chcieliby lub mogliby wystąpić i wyjaśnić prawdę o represyjnych reżimach, każdy zrozumiałby, że powody do działania są właściwe, zgodnie z podzielanymi zasadami salafitów. Nawet tutaj krytyka nie dotyczy wiary. Dotyczy niechęci purystów do praktykowania tej wiary poprzez zajęcie się niesprawiedliwością reżimów i ich amerykańskich zwierzchników.

Różnice w interpretacji dotyczącej kontekstu pozostają kluczowe po dziś dzień, ponad wszystko w kształcie tak zwanego Państwa Islamskiego, najbardziej ekstremalnego rezultatu salafickich walk frakcyjnych.[\[7\]](#)

[1] Mandaville P., (2007) *Global Political Islam*, London, Routledge.

[2] Wiktorowicz Q., (2006) *Anatomy of the Salafi Movement*, Studies in Conflict & Terrorism n. 29 p. 218.

[3] Bergoglio Errico F., (2018) Il processo di radicalizzazione jihadista. Dalla definizione alla narrativa, CRSTitaly.

[4] Wiktorowicz Q., (2006) *Anatomy of the Salafi Movement*, Studies in Conflict & Terrorism n. 29.

[5] *Ibidem*, p. 224.

[6] Avino M., (2010) *Origini sociali e sviluppi del cosiddetto "terrorismo homegrown"*, CeMISS.

[7] Roy O., (2006) *Terrorism and Deculturation*, in Richardson L., (ed), *The Roots of Terrorism*, New York, Routledge.

Tłumaczenie Grażyna Jackowska, na podst.: <https://eeradicalization.com/the-salafi-factions/>

Francesco Errico Bergoglio pracuje jako analityk dla [NATO Defense College Foundation](#), jest także starszym analitykiem w [International Counter-Terrorism Youth Network](#).